

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

Συστήματα γραφής στο Μεσογειακό χώρο

Ενότητα 7: Συμφωνικές γραφές (ABJAD)

Ελένη Καραντζόλα

Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

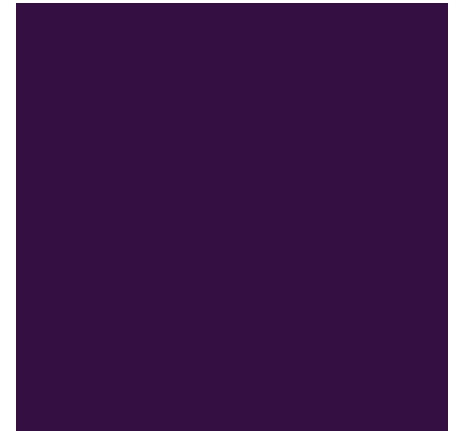
Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΔΙΑΛΕΞΗ 9

ΣΥΜΦΩΝΙΚΕΣ ΓΡΑΦΕΣ
(*ABJAD*)

+ Σημιτικές γλώσσες και η έννοια της συμφωνικής ρίζας

■ Στις σημιτικές γλώσσες, ο ρόλος της *τρισυμφωνικής ρίζας* είναι αντίστοιχος με αυτόν του θέματος στις κλιτές γλώσσες. Για παράδειγμα, από τη ρίζα **ktb** παράγονται στα αραβικά οι τύποι:

- kataba «γράφει»
- katabna «γράφουμε»
- yaktubu «γράφει, θα γράψει»
- naktubu «γράφουμε, θα γράφουμε»
- aktaba «υπαγόρευσε»
- yuktibu «υπαγορεύει, θα υπαγορεύει»
- kitab «βιβλίο»
- maktab «γραφείο»
- .....

(συνέχεια)

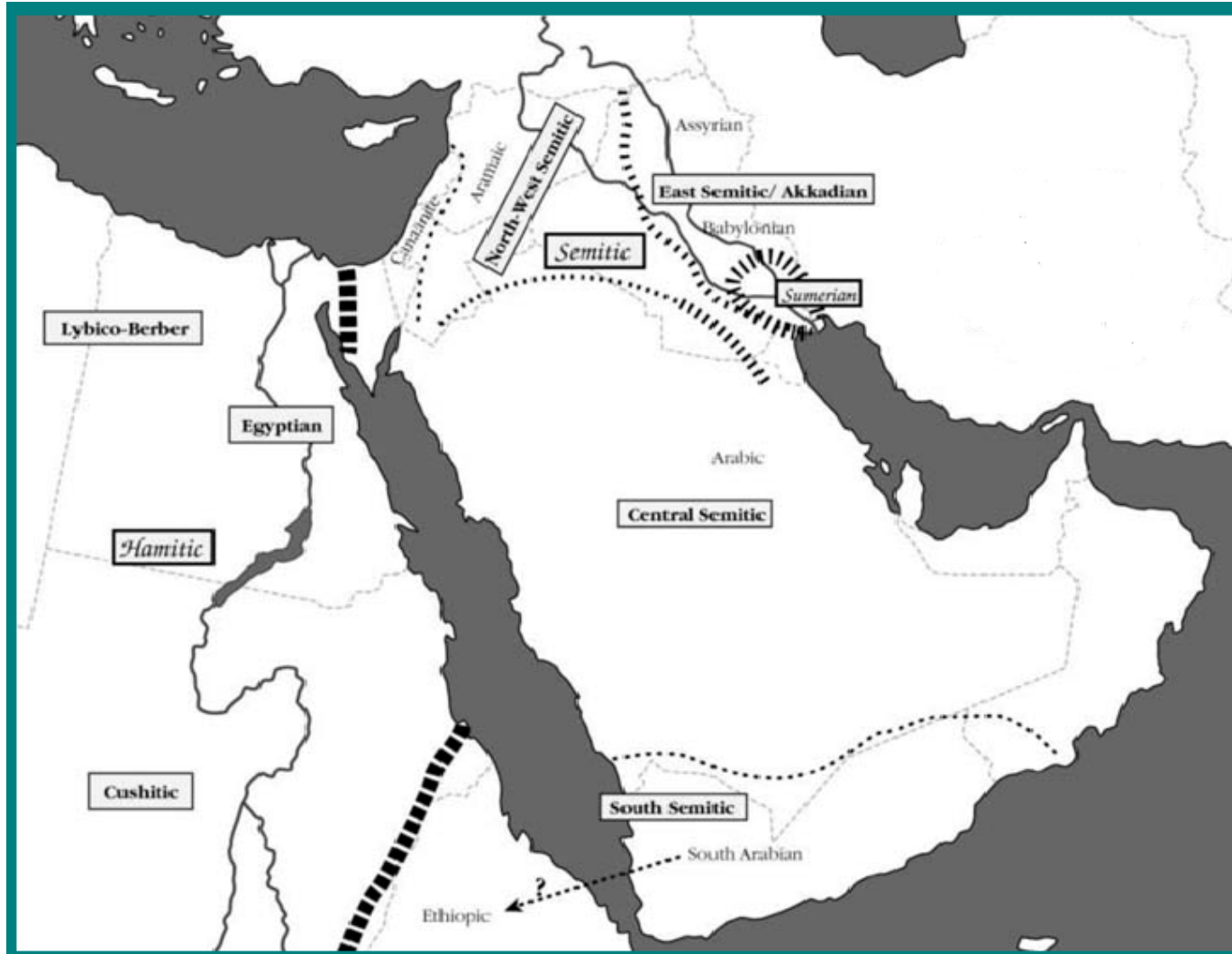
- Διαφορετικές γλώσσες της ίδιας οικογένειας μπορεί να χρησιμοποιούν τις ίδιες ρίζες για τις ίδιες λέξεις. Για παράδειγμα, από τη ρίζα **qbr** προκύπτουν οι ακόλουθοι τύποι της εβραϊκής, συριακής, ουγκαριτικής, αραβικής και αιθιοπικής:

Table 6.1. *The Semitic root qbr 'to bury', imperative forms*

	Hebrew	Syriac	Ugaritic	Arabic	Ethiopic
sing. 2 m.	qəbur	qəbor	qbr	'uqbur	qəbər
2 f.	qibir	qəbor	qbr	'uqburi	qəb(ə)rī
plur. 2 m.	qibru	qəbor	qbr	'uqburu	qəb(ə)rū
2 f.	qəborma	qəbor	qbr	'uqburna	qəb(ə)rā

(Coulmas 2003)

+ Διάδοση των σημιτικών γλωσσών

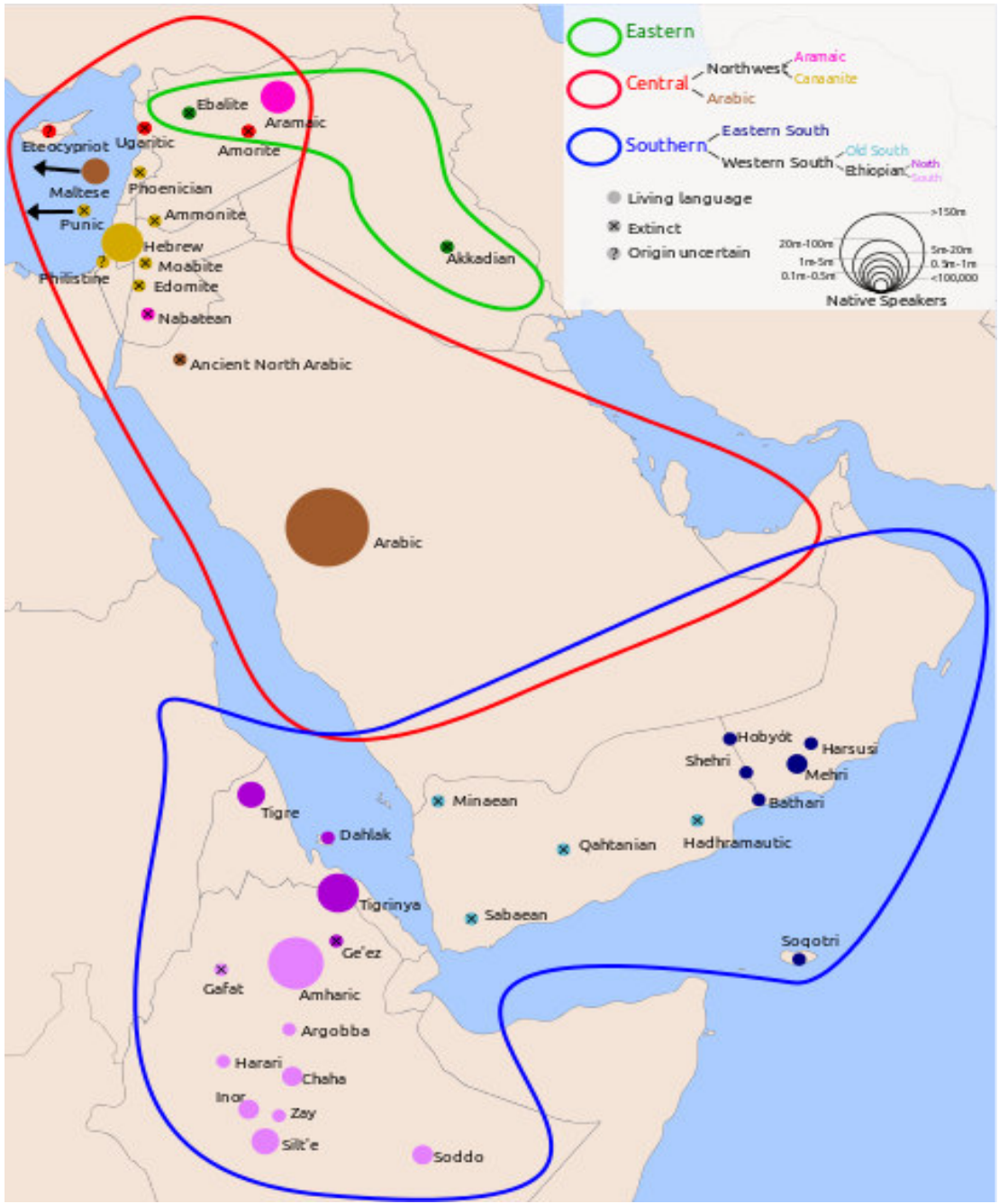

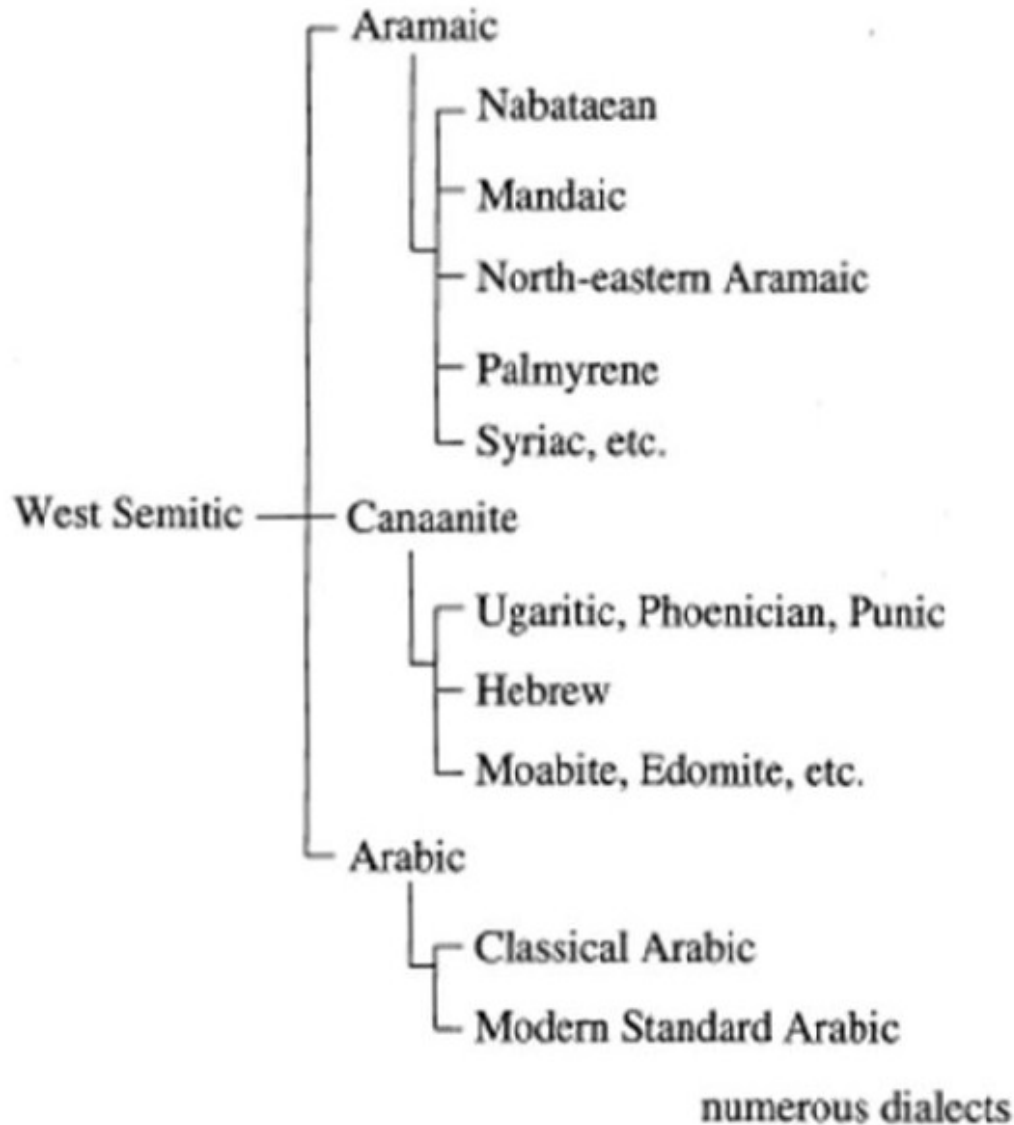
Σημιτικές γλώσσες και τύποι γραφής

- Οι **ανατολικές** σημιτικές γλώσσες, *ακκαδική, ασσυριακή και βαβυλωνιακή*, χρησιμοποίησαν τη **σφηνοειδή** γραφή των Σουμερίων.
- Οι **νότιες** σημιτικές γλώσσες εκπροσωπούνται κυρίως από την *αμχαρική* (Αιθιοπία, Ερυθραία, Σουδάν, Σομαλία) που είναι η δεύτερη πιο ομιλούμενη αραβική γλώσσα στον κόσμο. Η γλώσσα αυτή γράφεται με **φιντέλι**, μια συμφωνική κατά βάση γραφή που ενσωματώνει φωνήεντα.
- Οι υπόλοιπες σημιτικές γλώσσες (**κεντρικές, βορειοδυτικές**) δημιούργησαν διάφορα συστήματα γραφής, με κοινό χαρακτηριστικό την εκπροσώπηση των συμφώνων (και όχι των φωνηέντων). Τα συστήματα αυτά συχνά ονομάζονται **abjad**. Είναι ένας όρος αντίστοιχος με το «αλφάβητο», που παράγεται από τα πρώτα στη σειρά γράμματα της αραβικής γραφής: A B J D.

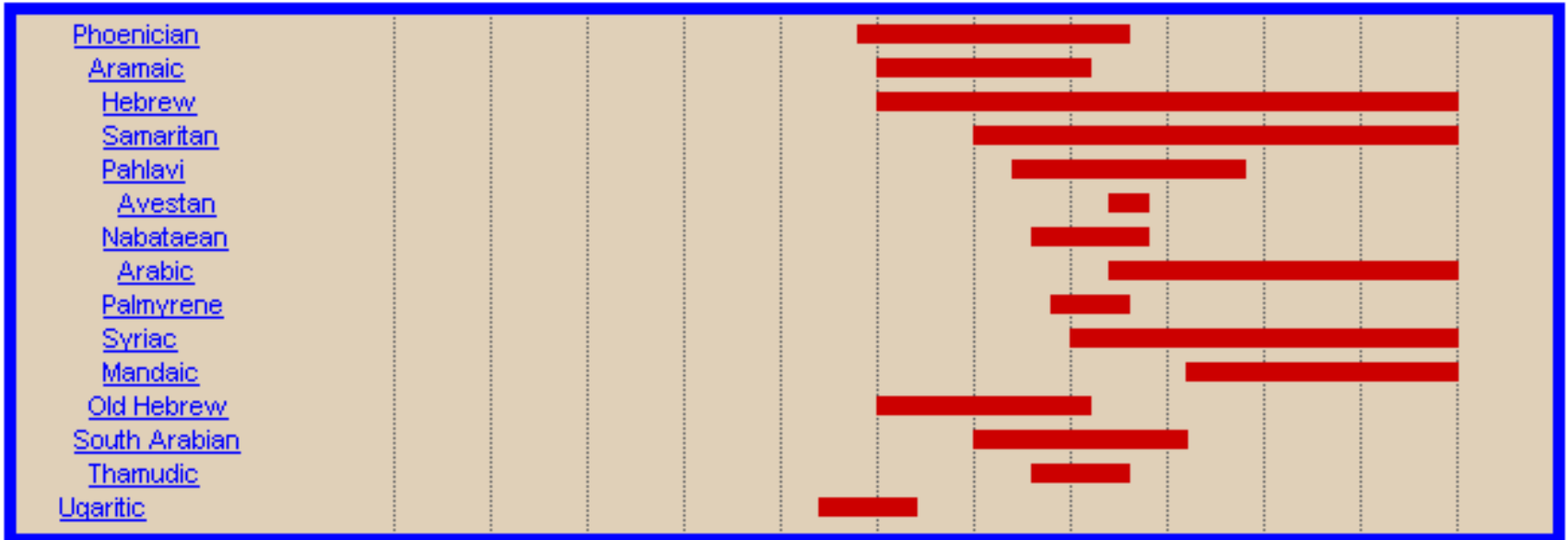
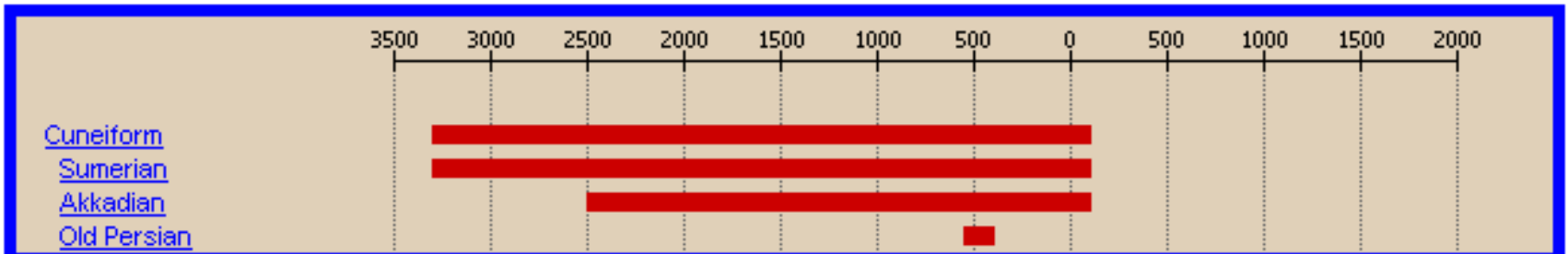

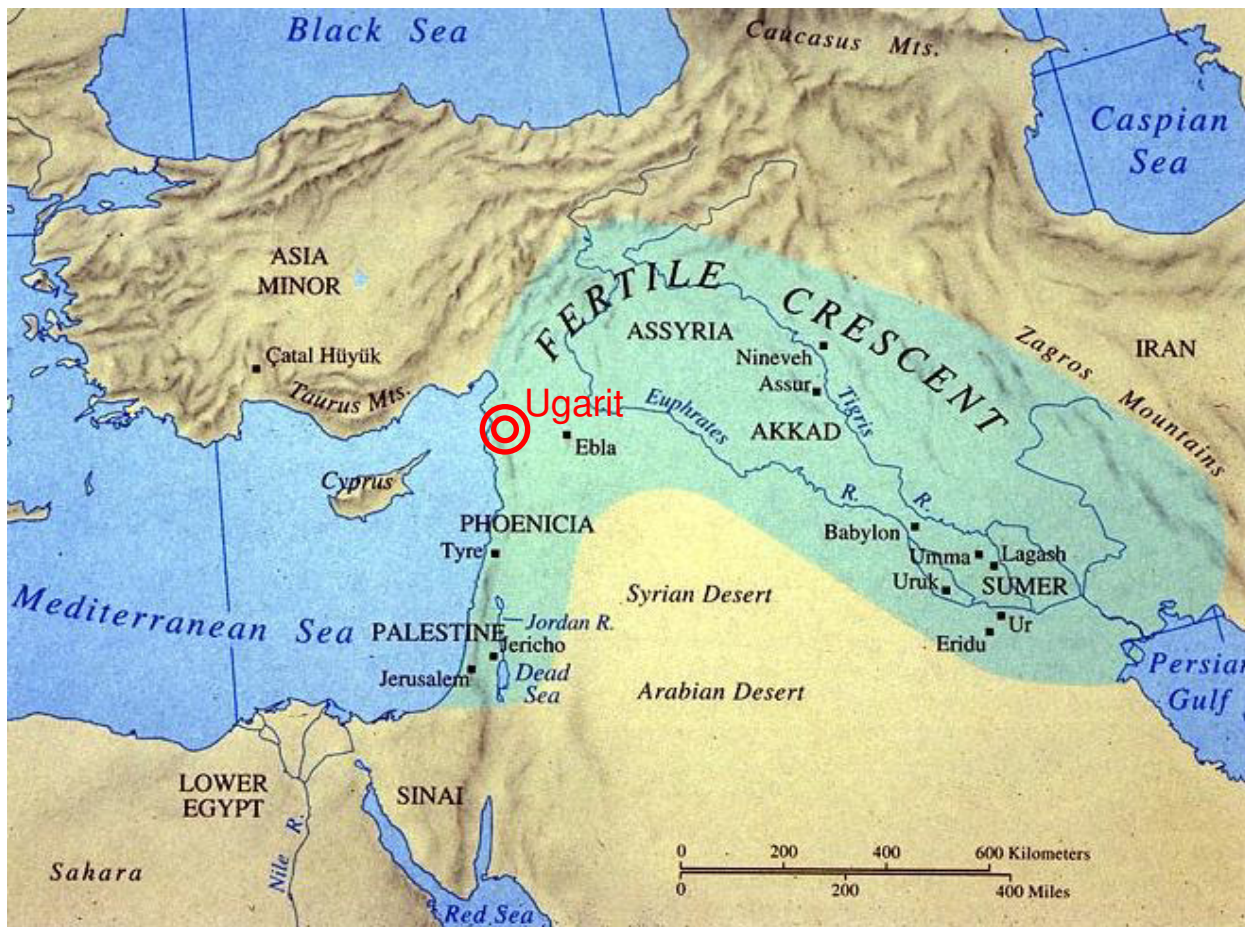

+ Δυτικές σημιτικές γλώσσες (Coulmas 2003)

+ Διάδοση και διάρκεια χρήσης των σημιτικών συμφωνογραφικών συστημάτων

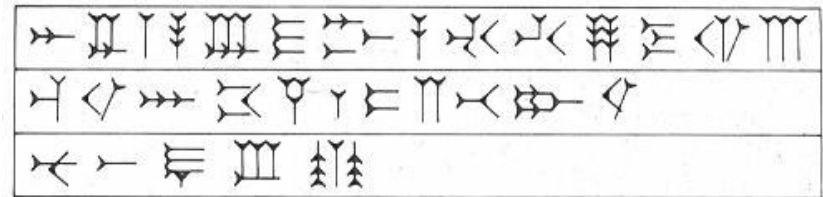

+ Ουγκαριτική γραφή

Στη βόρεια ακτή της Συρίας (σημ. Ρας Σάμρα) έχουμε τεκμήρια αλφαβήτου από τον 14^ο αι. π.Χ. Η αρχικά επίσημη γραφή στην Ουγκαρίτ, η *ακκαδική σφηνοειδής*, έδωσε τη θέση της σε ένα αλφαβητικό σύστημα, με 30 περίπου απλά σφηνοειδή στοιχεία, που δεν είχαν ομοιότητα με τα προηγούμενα της ακκαδικής, όπως ακριβώς τα σημεία της αρχαίας περσικής σφηνοειδούς (επί Δαρείου) δεν είχαν ομοιότητα με εκείνα της αρχαιότερης βαβυλωνιακής.

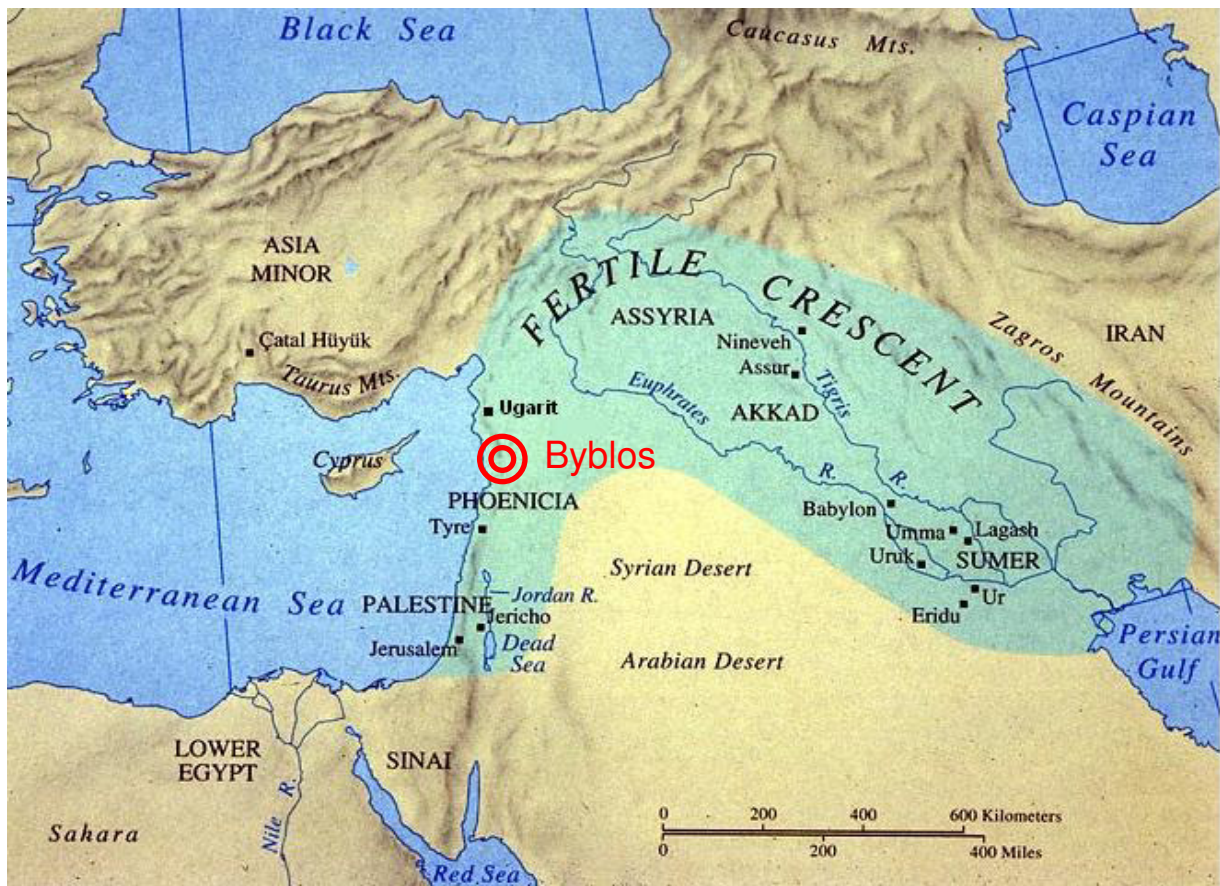

+ Αλφάβητο σε σφηνοειδή

'a b g h d h w z h t y k š l
 m d n z s ' p s q r t
 g t 'i 'u s

- *Αριστερά:* Φιλολογική πινακίδα από την Ουγκαρίτ της Β. Συρίας, γραμμένη σε αλφαβητική σφηνοειδή. Περ. 14^{ος} αι. π.Χ.
- *Δεξιά:* Πινακίδα αλφαβητάριο, όπου κάθε σημείο του σφηνοειδούς συστήματος αναπαριστά έναν φθόγγο.

+ Φοινικική γραφή

Δεν είναι απολύτως ξεκάθαρο πώς η σταθερή αλφαβητική γραφή των Φοινίκων με τα 22 σημεία (από το 1000 π.Χ.), πρόδρομος της εβραϊκής γραφής και του ελληνικού αλφαβήτου προέκυψε, σε συνέχεια των χαναανιτικών επιγραφών της 2^{ης} π.Χ. χιλιετίας. Η Βύβλος είναι η περιοχή των πρωιμότερων φοινικικών επιγραφών (11^{ος} αι. π.Χ.).

+ Αραμαϊκή γραφή

Η αραμαϊκή είναι εξέλιξη της φοινικικής και άσκησε ευρύτατες επιδράσεις για περισσότερα από 1.000 χρόνια. Ως γλώσσα, ήταν η εθνική γλώσσα που μιλούσε ο Χριστός και οι Απόστολοι, και πιθανότατα η πρωτότυπη γλώσσα των *Ευαγγελίων*. Ως γραφή, υπήρξε η επίσημη γραφή των ύστερων αυτοκρατοριών της Βαβυλώνας, της Ασσυρίας και της Περσίας.

+ Εμφάνιση και εξάπλωση

- Η αραμαϊκή γραφή δημιουργήθηκε με βάση την φοινικική και τα πρώτα σωζόμενα δείγματά της είναι του 900 π.Χ. Η διάδοσή της στην Εγγύς Ανατολή έγινε τον 6^ο αι. π.Χ., όπως μαρτυρεί ο μεγάλος αριθμός επιγραφών που βρέθηκαν.
- Διατηρήθηκε μέχρι τα πρώτα μεταχριστιανικά χρόνια, κυριαρχώντας ως γλώσσα της διοίκησης και του εμπορίου σε όλη την Εγγύς Ανατολή. Γύρω στα τέλη του 3^{ου} αι. μ.Χ. προέκυψαν αρκετά νεότερα συστήματα γραφής (συριακό, ναβαταιικό, παλμυρικό και τετράγωνο εβραϊκό).

										
kaf k	yod y	tet t	het h	zayin z	waw w	he h	dalet d	gimel g	beyt b	'alef ·
										
taw t	šin š	reš r	qop q	šade š	pe p	'ayin ·	samek s	nun n	mem m	lamed l

1 Début du Livre des Nombres
 Mss or., hébreu 5, Suisse, 1294-1295, fol. 156 v°.

2 Début du Livre du Lévitique
 Mss or., hébreu 5, Suisse, 1294-1295, fol. 119.

Sur fond de bestiaire gothique tracé en micrographie (voir plus loin p. 204), les premiers mots du texte se détachent, calligraphiés dans une superbe écriture carrée ashkénaze.

+ Εβραϊκή γραφή

Η πρωτοεβραϊκή γραφή διαφοροποιήθηκε από τη φοινικική από τον 10 αι.π.Χ. Λόγω της διάδοσης της αραμαϊκής μετά τον 5^ο αι. π.Χ., η χρήση της περιορίστηκε στην Ιουδαία και στη Σαμάρεια, κυρίως από τους ιερείς. Παρά το γεγονός της επιβίωσης του παλαιού αλφαβήτου, δείγματα της «τετράγωνης» εβραϊκής γραφής σώζονται από το 515 π.Χ.

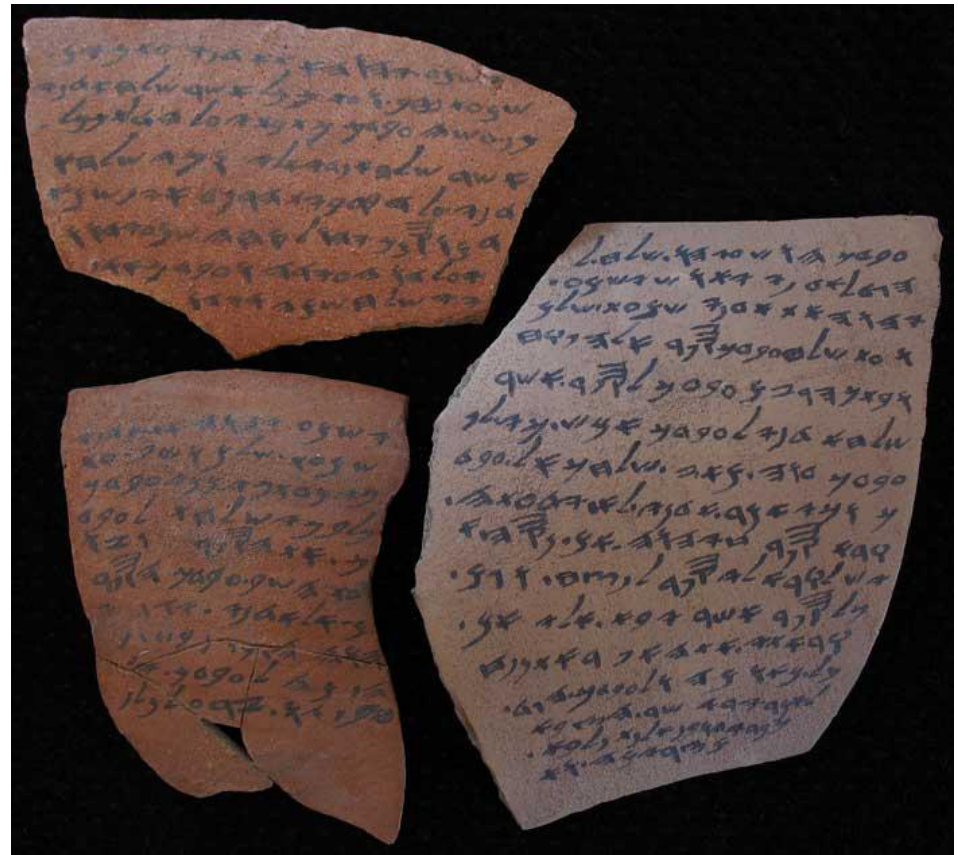
Ιστορικά στοιχεία

- Η πρωτοεβραϊκή γραφή διαφοροποιήθηκε από τη φοινικική από τον 10 αι. π.Χ.
- Λόγω της διάδοσης της *αραμαϊκής* γλώσσας και γραφής μετά τον 5^ο αι. π.Χ., η χρήση της πρωτο-εβραϊκής γραφής περιορίστηκε στην Ιουδαία και στη Σαμάρεια, κυρίως από ιερείς.
- Δείγματα της νέας, «τετράγωνης», εβραϊκής γραφής σώζονται από το 515 π.Χ.
- Ως ομιλούμενη γλώσσα, η εβραϊκή έσβησε γύρω στον 3^ο ή 4^ο αι. μ.Χ. Χάρη στην εκκλησιαστική της χρήση όμως, η γραπτή της μορφή διατηρήθηκε. Οι Εβραίοι της διασποράς μιλούσαν παραλλαγές των γλωσσών των χωρών υποδοχής τους (π.χ. *λαντίνο/σεφαραδίτικα* = ισπανικά, *γίντις* = γερμανικά κ.ο.κ.)
- Στα τέλη του 19ου αιώνα, η εβραϊκή *αναβίωσε* ως ομιλούμενη γλώσσα, προκειμένου να συνεννοηθούν μεταξύ τους οι Εβραίοι της διασποράς, που μιλούσαν διαφορετικές γλώσσες. Η αναβίωση αυτή έπαιξε σημαντικό ρόλο στην επιχειρηματολογία υπέρ της ίδρυσης του κράτους του Ισραήλ στην Παλαιστίνη.

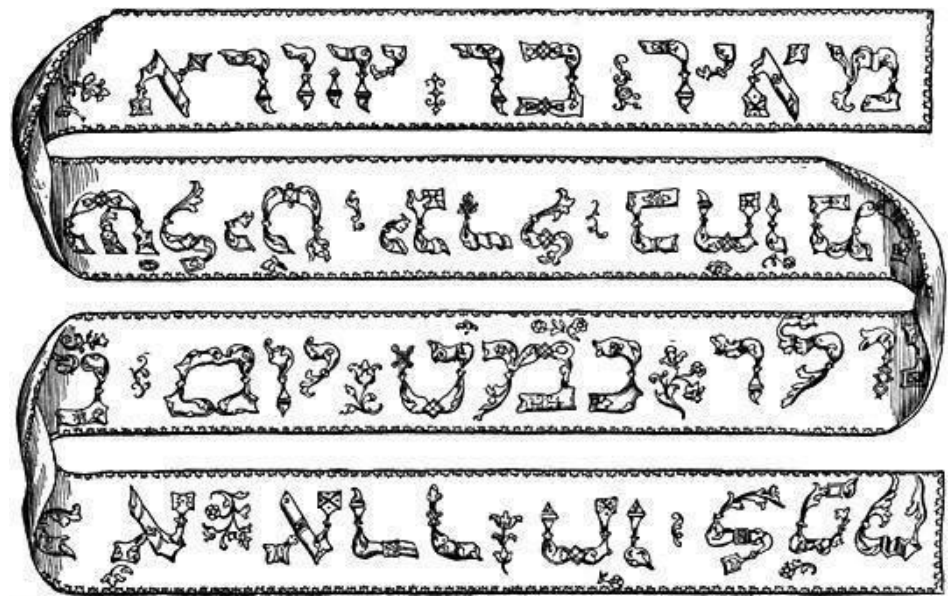
+ Πρωτο-εβραϊκή γραφή

- Δείγματα πρωτοεβραϊκής γραφής, έτσι όπως σιγά σιγά διαφοροποιήθηκε από τη μητέρα-φοινικική, υπάρχουν σε επιγραφές από τον 10 αι. π.Χ. έως τον 5^ο αι. π.Χ.
- Σε αντίθεση με τους Φοίνικες, οι Εβραίοι έγραφαν όχι κυρίως χαράσσοντας σε κάθετες (αναθηματικές) στήλες αλλά περισσότερο με μελάνι. Έτσι, τα 18 **όστρακα του Lakhish**, γραμμένα από έναν αξιωματούχο τις παραμονές της καταστροφής του Πρώτου Ναού (586 π.Χ.) αποτυπώνουν μια πιο επισεισυρμένη γραφή.

+ «Τετράγωνη» εβραϊκή

- Πρωτοχρησιμοποιήθηκε για την αντιγραφή της Torah. Τα παλαιότερα δείγματα χρονολογούνται στο 515 π.Χ. και αντιγράφηκαν στην Αίγυπτο.
- Παρά την ύπαρξη κατά το Μεσαίωνα, παραλλαγών της «τετράγωνης» (όπως άλλωστε και της επισεισυρμένης), δεν υπήρξαν στη συνέχεια πολύ μεγάλες αλλαγές σε αυτό το σύστημα γραφής που χρησιμοποιείται μέχρι σήμερα.

Matres lectionis*

- Η εβραϊκή «κληρονόμησε» από την αραμαϊκή τη χρήση συμβόλων με διπλή αξία: ενώ αποτυπώνουν σύμφωνα, σε ορισμένες περιπτώσεις χρησιμοποιούνται για να δηλώσουν *φωνήεντα*.
- Τα σύμβολα αυτά στην εβραϊκή γραφή είναι το **χε ך**, το **βαβ ם** και το **γιονט ן** (σε μερικές περιπτώσεις και το **άλεφ א**). Έτσι, λ.χ. το όνομα «Δαβίδ» μπορεί γράφεται ως **׀׀׀׀** ή **׀׀׀׀׀׀**
- Αργότερα το «τέχνασμα» αυτό χρησιμοποιήθηκε και στα αραβικά για μια πιο συστηματική δήλωση των φωνηέντων.

* Ο όρος στα λατινικά σημαίνει «μητέρες της ανάγνωσης».

Διακριτικά

- Στη διάρκεια της ιστορίας της, η εβραϊκή ανέπτυξε τρία διαφορετικά συστήματα χρήσης διακριτικών για τα φωνήεντα (τιβεριακό, βαβυλωνιακό, παλαιστινιακό). Το πιο διαδεδομένο από αυτά ήταν της Τιβεριάδας:

וְאֵהֱבֵת אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ

וְאֵהֱבֵת אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ

Τα διακριτικά χρησιμοποιούνται σήμερα στη διδασκαλία της εβραϊκής (περίπου μέχρι την τρίτη δημοτικού), όχι όμως και στα επίσημα λογοτεχνικά ή θρησκευτικά κείμενα.

+ Αραβική γραφή

Η αραβική σήμερα είναι μια από τις πιο διαδεδομένες γραφές στον κόσμο, λόγω του ότι είναι η ιερή γραφή του Ισλάμ. Ως λαοί οι Άραβες εμφανίστηκαν αρκετά νωρίς (κατά την ασσυριακή εποχή, 9^{ος}-7^{ος} αι. π.Χ.), αλλά δεν ξεχώρισαν ιστορικά έως την εποχή περίπου του Χριστού. Το αραβικό αλφάβητο είναι υστερότερο από τις σημιτικές γραφές, προέρχεται από κάποια μορφή αραμαϊκού (συριακό ή ναβαταικό) και πρωτοεμφανίστηκε το 512 στη Συρία.

+ Αραβική γλώσσα και γραφή

- Το αραβικό αλφάβητο περιέχει 28 γράμματα, αλλά στην πραγματικότητα περιέχει μόνο 15 χαρακτήρες, καθώς 13 σύμφωνα σημειώνονται μέσω 9 γραμμάτων που χρησιμεύουν για να δηλώσουν περισσότερα του ενός σύμφωνα. Προκειμένου να διακρίνονται τα διαφορετικά σύμφωνα, χρησιμοποιούνται απλές, διπλές ή τριπλές τελείες πάνω ή κάτω από το γράμμα.
- Όπως και οι περισσότερες σημιτικές γραφές, η αραβική σημειώνει τα τρία μακρά φωνήεντα (μέσω των σημείων του γλωσσιδικού στοπ και των δύο ημιφώνων).
- Σε ό,τι αφορά τα βραχέα φωνήεντα, μετά τη χρήση τελειών, η αραβική δανείστηκε από τη συριακή τρία σημεία, τα οποία γράφονται πάνω ή κάτω από το γράμμα.
- Γράφεται από δεξιά προς τα αριστερά, κι όλα τα γράμματα, εκτός από πέντε, ενώνονται με το επόμενο. Δεν υπάρχουν κεφαλαία.

+ Το αραβικό σύστημα γραφής

ا	ب	ت	ث	ج	ح	خ	د	ذ	ر	ز	س	ش	ص
alif	bā'	tā'	thā'	jīm	ḥā'	khā'	dāl	dhal	rā'	zāy	sīn	shīn	ṣād
ض	ط	ظ	ع	غ	ف	ق	ك	ل	م	ن	ه	و	ي
dād	ṭā'	ẓā'	'ayn	ghayn	fā'	qāf	kāf	lām	mīm	nūn	hā'	wāw	yā'

- Στο αραβικό αλφάβητο η **σειρά** των γραμμάτων δεν ακολουθεί την παραδοσιακή διάταξη των 22 γραμμάτων των σημιτικών αλφαβήτων, αλλά έχει καθοριστεί *μνημοτεχνικά*, δηλ. σύμφωνα με τις ομοιότητές τους, προκειμένου να μαθαίνονται πιο εύκολα.

+ (συνέχεια)

- Τα βραχέα σύμφωνα, σε παλαιά θρησκευτικά κείμενα (Κοράνι), γράφονταν με κόκκινο μελάνι.
- Σήμερα, σημειώνονται με ειδικά σημεία πάνω ή κάτω από το σύμφωνο.

بُو

bū

بِي

bī

بَا

bā

بُ

bu

بِ

bi

بَ

ba

بْ

b

Η ένωση των γραμμάτων

- Τα περισσότερα γράμματα μπορούν να εμφανίζονται με άλλη μορφή, ανάλογα με τη θέση τους στο κείμενο: μεμονωμένα ή σε αρχή - μέση - τέλος της «λέξης».

thā'	ث	ث	ث	ث	'ayn	ع	ع	ع	ع
jīm	ج	ج	ج	ج	ghayn	غ	غ	غ	غ
hā'	ح	ح	ح	ح	fā'	ف	ف	ف	ف
khā'	خ	خ	خ	خ	qāf	ق	ق	ق	ق
sīn	س	س	س	س	hā'	ه	ه	ه	ه
shīn	ش	ش	ش	ش	wāw	و	و	و	و
ṣād	ص	ص	ص	ص	yā'	ي	ي	ي	ي

Αραβική γραφή και καλλιγραφία

- Στη διάρκεια της ιστορία της, η αραβική γραφή εξελίχτηκε πολύ, παίρνοντας διαφορετικές μορφές ανάλογα με τη χρήση και το μέσο γραφής. Από την αρχική γραφή, οι καλλιγράφοι οδηγήθηκαν στο να δημιουργήσουν, ανάλογα με την εποχή και τον τόπο, έναν αριθμό διαφορετικών στιλ γραφής, τα σημαντικότερα από τα οποία είναι:
  - Koufi γωνιώδεις και γεωμετρικό (Κοράνι, επιγραφές, αρχιτεκτονική)
  - Naskhi στρογγυλεμένο κυρτό (χειρόγραφα, τυπογραφία)
  - Thoulouthi εξαιρετικά δύσκολος σχεδιασμός των καμπυλών (τίτλοι βιβλίων, μνημειακές επιγραφές)
  - Rouga'ī δημοφιλές παλαιότερα στην οθωμανική διοίκηση (αλληλογραφία, διαφήμιση)
  - Maghribi δημοφιλές στην Β. Αφρική, αντικαθίσταται πλέον από το naskhi
  - Farisi ανάλφρο και κομψό (περσική ποίηση)

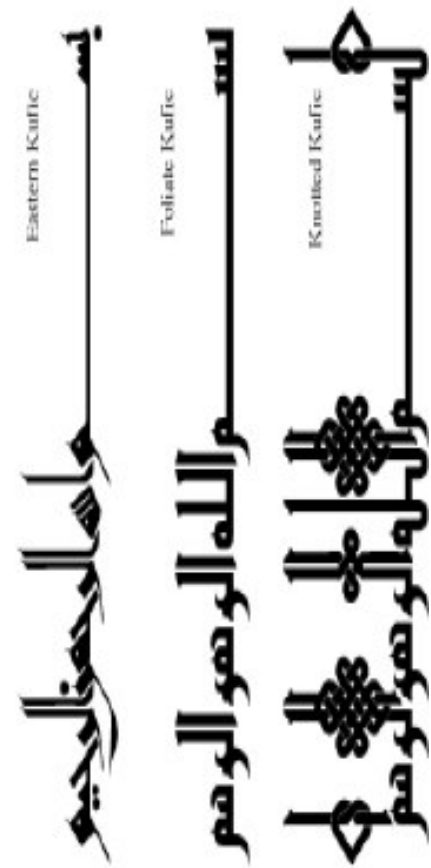

Στιλ αραβικής γραφής

Πάνω: Το στιλ **maghribi** χρησιμοποιούνταν παλιότερα στις χώρες του Μαγκρέμπ, στη μουσουλμανική Ισπανία και στο Σουδάν.

Κάτω: Το στιλ **naskhi** χρησιμοποιήθηκε αρχικά στην αντιγραφή χειρογράφων, ενώ στη συνέχεια προσαρμόστηκε στην τυπογραφία και στους υπολογιστές, με αποτέλεσμα να είναι σήμερα το πιο συχνό σε βιβλία και εφημερίδες.

Δεξιά: Το στιλ **koufi** χρησιμοποιήθηκε πολύ στην επιγραφική σε πέτρα, ενώ ακόμη και σήμερα είναι συχνό στην αρχιτεκτονική διακόσμηση.

+ Επιδράσεις της αραβικής

- Η αραβική υπήρξε γλώσσα μεγάλης διάδοσης σε όλη τη διάρκεια της ιστορίας της και η γραφή της εξυπηρέτησε πολλές διαφορετικές διαλέκτους και γλώσσες, με διάφορες **προσαρμογές** που επηρέασαν την εξέλιξή της.
- Η αραβική γραφή αποδίδει επίσης πολλές μη σημιτικές γλώσσες:
  - Ιρανικές
  - Τουρκικές / τουρκογενείς
  - Ινδικές
  - Αφρικανικές
  - Μαλαισιανές

Προκειμένου να αποδοθούν ήχοι των γλωσσών αυτών που δεν υπάρχουν στα αραβικά, χρησιμοποιούνται σημεία που δίνουν στον χαρακτήρα της αραβικής διαφορετική φωνητική αξία.

صَدَقَ الشَّيْخُ تَطْفِي عَضْبِ الرَّبِّ

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْرُكُمْ
خَيْرُكُمْ لِأَهْلِهِ • صَدَقَ رَسُولُ اللَّهِ • وَقَالَ
خَيْرُ التَّابِعِينَ أَوْلِيئُ • صَدَقَ رَسُولُ اللَّهِ

ادش ووضو الكندي تحت كتابه في القطة عمير على زلف اخذت
الشمع عن عمر الطويل وهد علمه ومعرفة بكرة واصبلا
وانا الجهر الشيخ السيد حسين حامد عن قلمه

ادش ما جرت بوضو الكندي لما مؤمنة العظمة المشغوبة
على زلف اخذت من زاد الله من زلفه ومعرفة وطول الله عمره وانال
ما يشناه وانا المذنب الشيخ منطقي الجاني مستند ومانع العف

ΕΒΡΑΪΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ

ΤΟ ΠΑΛΑΙΟ-ΕΒΡΑΪΚΟ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΤΡΑΓΩΝΟ ΑΡΑΜΑΪΚΟ ΑΒЈΑԸ

Χρυσούλα Παπαδοπούλου
ΕΕΔΙΠ Εβραϊκής

ΤΟ ΛΑΘΟΣ ΤΟΥ REMBRANDT

ΕΝ ΑΡΧΗ ΗΝ Ο ΤΑΥΡΟΣ

ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΛΑΙΟ-ΕΒΡΑΪΚΟ ΣΤΟ ΤΕΤΡΑΓΩΝΟ ΑΡΑΜΑΪΚΟ ΑΒJAD

- Το πρώτο εβραϊκό σύστημα γραφής ή παλαιο-εβραϊκό ήταν όμοιο με το φοινικικό .
- Το αραμαϊκό αλφάβητο ή τετράγωνο αλφάβητο που χρησιμοποιείται έως σήμερα υιοθετήθηκε κατά το 520 π.Χ., με το πέρας της εξορίας των Εβραίων στην Βαβυλώνα .
- Το αλφάβητο της εβραϊκής γλώσσας, όπως και τα περισσότερα αλφάβητα των σημιτικών γλωσσών, αποδίδει μόνο τα σύμφωνα. Τα συμφωνικά αυτά συστήματα ονομάζονται *abjad*, από την αραβική λέξη για το αλφάβητο *abjadiyah*, σχηματισμένη από τα πρώτα γράμματα της αραβικής γραφικής ακολουθίας.

ΠΑΛΑΙΟ-ΕΒΡΑΪΚΟ (ΦΟΙΝΙΚΙΚΟ) ΑΒΙΑΔ

𐤀	𐤁	𐤂	𐤃	𐤄	𐤅	𐤆	𐤇	𐤈	𐤉
𐤊	𐤋	𐤌	𐤍	𐤎	𐤏	𐤐	𐤑	𐤒	𐤓
								𐤔	𐤕

ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΤΗΣ ΓΚΕΖΕΡ (10^{ος} αι. π.Χ.)

TETRAΓΩΝΟ ΑΡΑΜΑΪΚΟ ABJAD (520 π.Χ.)

י	ט	ח	ז	ו	ה	ד	ג	ב	א
Yod	Tet	Chet	Zayin	Vav	He	Dalet	Gimel	Bet	Alef
(Y)	(T)	(Ch)	(Z)	(V)	(H)	(D)	(G)	(B/V)	(silent)
ע	ס	נ	נ	מ	מ	ל	ך	כ	
Ayin	Samech	Nun	Nun	Mem	Mem	Lamed	Khaf	Kaf	
(silent)	(S)	(N)	(N)	(M)	(M)	(L)	(Kh)	(K/Kh)	
ת	ש	ר	ק	ץ	צ	ף	פ		
Tav	Shin	Resh	Qof	Tsadeh	Tsadeh	Feh	Peh		
(T)	(Sh/S)	(R)	(Q)	(Ts)	(Ts)	(F)	(P/F)		

Μετάφραση των Ο' (3^{ος}-2^{ος} π.Χ. αι.) Τετραγράμματος σε Παλαιο-Εβραϊκά

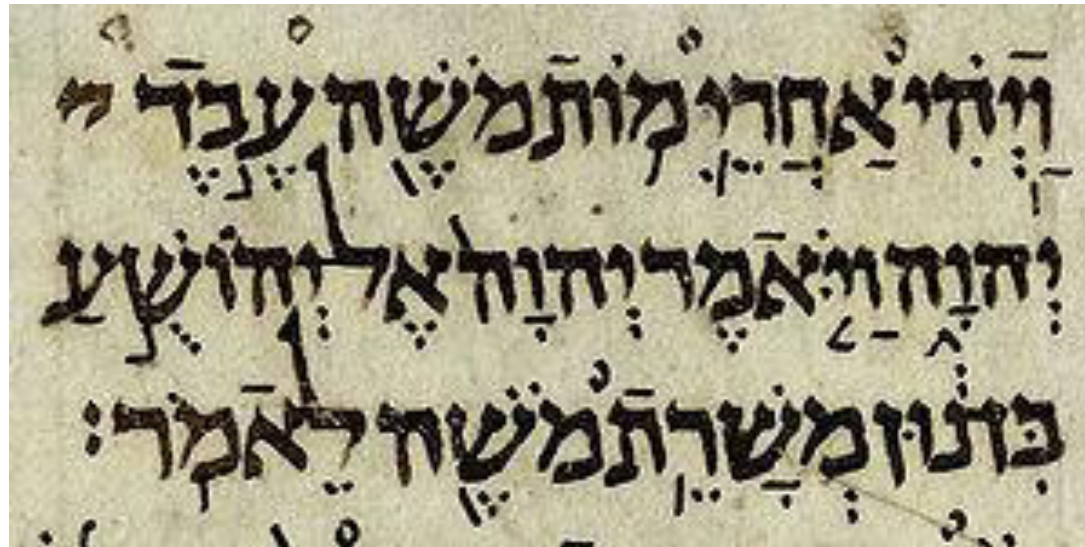
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ ΤΟΥ ΒΑΡ-ΚΟΧΒΑ (132-135 μ.Χ.)

Ο ΚΩΔΙΚΑΣ ΤΟΥ ΧΑΛΕΠΙΟΥ (10^{ος} αι. μ.Χ.)

ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΓΡΑΦΗΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΒΡΑΪΚΗΣ

- Το εβραϊκό αλφάβητο αποτελείται από είκοσι δύο (22) γράμματα, πέντε εκ των οποίων έχουν και τελικές μορφές.
- Ο φωνηεντισμός είναι αρκετά μεταγενέστερος και τα φωνήεντα συμβολίζονται με τελείες και παύλες. Το πληρέστερο σύστημα φωνηεντισμού που χρησιμοποιείται ως τις μέρες μας είναι το Μασοριτικό της Τιβεριάδας (περί το 500 μ.Χ.).
- Στα Νέα Εβραϊκά τα σημεία φωνηεντισμού ή αλλιώς *niqqud* χρησιμοποιούνται σπάνια και κυρίως στον ποιητικό λόγο και την παιδική λογοτεχνία. Αυτός ο τύπος γραφής ονομάζεται *ktiv haser* ή *ktiv menukad*,
- Τα γράμματα διακρίνονται σε **χειρόγραφα** (cursive script) και **τυπογραφικά** - και όχι σε πεζά και κεφαλαία, όπως στην ελληνική γλώσσα.

Η ΕΠΙΣΕΣΥΡΜΕΝΗ ΓΡΑΦΗ (MODERN HEBREW CURSIVE)

כ	י	ט	ח	ז	ו	ה	ד	ג	ב	א
kaf	yod	tet	chet	zayin	vav	he	dalet	gimel	bet	alef
ת	ש	ר	ק	צ	פ	ע	ס	נ	מ	ל
tav	shin/sin	resh	kof	tzadi(k)	pe	ayin	samech	nun	mem	lamed

ΣΥΣΤΗΜΑ ΦΩΝΗΤΙΣΜΟΥ (NIQQUD) KTIV HASER/KTIV MALE

פַּתַּח	סֵגוֹל	זֵרֶה	חִירִיק	חֲטַף קָמָץ	חֲטַף פַּתַּח	חֲטַף סֵגוֹל	שְׁוָא
pattah	segōl	zere	hirik	ḥataf kamātz	ḥataf-pattah	ḥataf-segōl	shwa
a	e	e	i	o	a	e	e/-
[a]	[e]	[e]	[i]	[o]	[a]	[e]	[e, ∅]
[a(:)]	[ɛ(:)]	[e:]	[i(:)]	[ɔ]	[a]	[ɛ]	[a, ∅]
	שִׁין	שִׁין	בִּגְשֵׁשׁ	שׁוּרֻק	קֻבּוּז	חֹלָם	קָמָץ
	sin	shin	dagesh	shurūk	qubbuz	ḥolam	qamaz
	s	sh	(stress)	u	u	o	a
	[s]	[ʃ]		[u]	[u]	[o]	[a, o]
				[u(:)]	[u(:)]	[o:]	[ɔ(:)]

ΗΜΙ-ΕΠΙΣΕΣΥΡΜΕΝΗ ΓΡΑΦΗ (KTAV RASHI)

כך	י	ט	ח	ז	ו	ה	ד	ג	ב	א
kaf	yod	tet	chet	zayin	vav	he	dalet	gimel	bet	alef
ת	ש	ר	ק	צ	פ	ע	ס	נ	מ	ל
tav	shin/sin	resh	kof	tzadi(k)	pe	ayin	samech	nun	mem	lamed

TANAX / ΒΙΒΛΟΣ (KTAV RASHI)

נביאים

Joshua 1 ויהי אחרי מות משה עבד יהוה ויאמר יהוה אליהוֹשֵׁעַ בן־נון משרת משה לאמר: * משה עבדי מתי ועתה קום עבר את־הירדן הוֹשֵׁעַ אתה וכל־העם הוֹשֵׁעַ את־הארץ אשר אנכי נתן להם לפני ישראל: * כל־מקום אשר תדרכך קִרְוֹנֹלָם צוֹ לָם נמתו כאשר דברתי אלי־משה: * מהמדבר והלבנון הוֹשֵׁעַ ועד־הנהר הגדול והר־פָּרָת כל ארץ החמים ועד־הים הגדול מצוֹא השמש יהוֹשֵׁעַ גְּבוּלָם: * לא־תִיָּאֵז אִישׁ לִפְנֶיךָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ כֹּאֲשֶׁר הָיִיתִי עִם־מֹשֶׁה אֲהִיֹּעַ עִמָּךְ לֹא אֲרַפֶּךָ וְלֹא אֲנַחֶךָ: * חֹזֶק וְאִמָּץ כִּי אִתְּךָ תִּחְיֶה אֶת־הָעַם הוֹשֵׁעַ את־הארץ אשר־נִשְׁבַּעְתִּי לְאֲבוֹתָם לָתֵת לָם: * רַק חֹזֶק וְאִמָּץ מֵאֵל לְשֹׂמֵר לַעֲשׂוֹת כְּכֹל־הַצִּוִּיּוֹת אֲשֶׁר צִוָּךְ מֹשֶׁה עַבְדִּי אֶל־הַסּוּר מִמֶּנּוּ יַמִּין וּשְׂמֹאל לִמְעַן תִּשְׁכַּח כָּל אֲשֶׁר תִּלְךָ: * לא־יִנְשָׁא סֶפֶר הַחֹרָה הוֹשֵׁעַ מִפֶּהךָ וְהָגִיתָ צוֹ יוֹמִים וְלֵילָה לִמְעַן תִּשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת כְּכֹל־הַצִּוִּיּוֹת צוֹ יְיָ וְאִם אֶל־תִּעַזְרֶנּוּ וְאֶל־תִּחַת כִּי עִמָּךְ יְהוֹשֵׁעַ בְּלֹא אֲשֶׁר תִּלְךָ: * * וְיָוֵעַ יְהוֹשֻׁעַ אֶת־שֵׂטְרֵי הָעַם לְאֲמֹר: * עֲבְרוּ בַקֶּרֶב הַמַּחֲנֶה וְזוֹ אֶת־הָעַם לְאֲמֹר הִסִּינִי לָם צִדָּה כִּי בַעַד שְׁלֹשָׁת יוֹמִים אֲתֵם עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן הוֹשֵׁעַ לְבֹא לְרֶשֶׁת אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוֹשֵׁעַ אֲלֵהִים נָתַן לָם לְרֶשֶׁתָּהּ: * * וְלֹאֲזַבְנֵי וְלִגְדֵי וְלֹאֲזַי שִׁבְעַת הַמַּגֵּשָׁה אֲמֹר יְהוֹשֻׁעַ לְאֲמֹר: * זָכֹר אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה אֲתֵם מֹשֶׁה עַבְד־יְהוָה לְאֲמֹר עַבְד־יְהוָה לְאֲמֹר יְהוֹשֵׁעַ מֵינָה לָם וְנָתַן לָם אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת: * * נְשִׂיכֵם טַפְסִים וּמִקְיִיכֵם יִשְׂרוּ בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר נָתַן לָם מֹשֶׁה בַעֲבַר הַיַּרְדֵּן וְאֲתֵם תַּעֲבְרוּ תַּמְשִׁים לִפְנֵי אֲחֵיכֶם כֹּל גְּבוּרֵי הַחַיִל וְעֹרֹתָם אֲתֵם: * * עַד אֲשֶׁר־יָבִיאוּ יְהוֹשֵׁעַ לְאֲחֵיכֶם כֹּס וְרָשָׁו גִּסְיָהֶם אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֲלֵהִים נָתַן לָם וּשְׂבַתָּה לְאֶרֶץ יִרְשָׁתֶם וְיִרְשַׁתֶּם אֲזוֹתָהּ אֲשֶׁר נָתַן לָם מֹשֶׁה עַבְד־יְהוָה בַּעֲבַר הַיַּרְדֵּן מֵוֹרַת הַשָּׁמֶשׁ: * * וַיַּעַן אֶת־יְהוֹשֻׁעַ לְאֲמֹר כֹּל אֲשֶׁר־נְטִימַת נַעֲשֶׂה וְאֶל־כָּל־אֲשֶׁר תִּשְׁלַח נָלְךָ: * * כָּל אֲשֶׁר־שָׁמַעְתִּי אֶל־מֹשֶׁה כִּן נַעֲשִׂיתִי אֲלֶיךָ רַק יְהוֹשֵׁעַ יְהוֹשֵׁעַ אֲלֶיךָ עִמָּךְ כֹּאֲשֶׁר הוֹשֵׁעַ עִם־מֹשֶׁה: * * כִּלְיָיִם אֲשֶׁר־יִמְנָה אֶת־יָדְךָ וְלֹא־יִשְׁמַע אֶת־דְּבָרְךָ לְכָל אֲשֶׁר־תִּלְוֶנּוּ יוֹמֵת רַק חֹזֶק וְאִמָּץ: * * **Jos 2** יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נוּן מִן־הַשִּׁטִּים שֵׁטֵי־אֲנָשִׁים מִרְגְּלִים חָרַץ לְאֲמֹר לְבֹ רְאוּ אֶת־הָאָרֶץ וְאֶת־יְרֵיחוֹ וְיָלְכוּ וַיֵּבְאוּ בַת־אִשָּׁה זֹנָה וְשָׂמָה רַחֵב וַיִּשְׁבְּרוּ־שָׂמָה: * * וַיֹּאמֶר לְמַלְךְ יְרֵיחוֹ לְאֲמֹר הִנֵּה אֲנֹשִׁים בָּאוּ הֵלָּה מִצְנֵי יִשְׂרָאֵל לְחַפֵּר אֶת־הָאָרֶץ: * * וַיִּשְׁלַח מַלְךְ יְרֵיחוֹ אֶל־רַחֵב לְאֲמֹר הֲיֹאֲלֵי הָאֲנָשִׁים הַבָּאִים אֲלֶיךָ אֲשֶׁר־בָּאוּ לְבַיְתְךָ כִּי לְחַפֵּר אֶת־כָּל־הָאָרֶץ בָּאוּ: * * וְתַקַּח הָאִשָּׁה אֶת־שְׂמֵי הָאֲנָשִׁים וְתַלְפָנוּ וְתֹאמַר כִּן בָּאוּ אֵלַי הָאֲנָשִׁים וְלֹא יָדַעְתִּי מֵאִין מֵאִין מֵהֵּנָּה: * * וַיְהִי הַשַּׁעַר לְסָגוֹר בַּשָּׁחַר וְהָאֲנָשִׁים יָלְכוּ לֹא יָדַעְתִּי אֲנִי הִלָּכְוּ הָאֲנָשִׁים רַדְפוּ מֵהַר אֶת־יְהוָה כִּי תִשְׁגִּיחוּ: * * וַיְהִי הַעֲלָתָם הַגָּה וְהַטְּמוּם בַּשָּׂפָתִי הַעַן הַעֲרִיטָה לֵה עַל־הַגָּג: * * וְהָאֲנָשִׁים רַדְפוּ אֶת־רֵיחוֹ דָּרַךְ הַיַּרְדֵּן עַל הַמַּעֲבָדוֹת וְהַשַּׁעַר קָבְרוּ אֶת־יְהוָה כֹּאֲשֶׁר יָלְכוּ הַרְדָּפִים אֶת־רֵיחוֹ: * * וְהִמָּה טָרַם יִשְׁבְּנוֹ וַיְהִי עֲלֵהָ עֲלֵהֶם עַל־הַגָּג: * *

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

- Διαφορετικά συστήματα γραφής έχουν χρησιμοποιηθεί για την εβραϊκή γλώσσα (παλαιο-εβραϊκό, τετράγωνο αραμαϊκό, ημι-επισεσυρμένη Rashi, σύγχρονη ημι-επισεσυρμένη γραφή)
- Το παλαιο-εβραϊκό καθώς και το τετράγωνο αραμαϊκό abjad (ενίοτε ελαφρώς τροποποιημένα) αποτελούν συστήματα γραφής και για άλλες γλώσσες, κυρίως για τις εβραϊκές γλώσσες της Διασποράς (Λαντίνο, Γίντις, Judéo-arabe, Yevanic κ.τ.λ.)